

університет ім. Шанявського (Москва). У 1864 р. уряд надав право відкривати нові школи не тільки Міністерству народної освіти, але й різним громадським організаціям, а також приватним особам [2, с. 48].

Серед головних причин появи культурно-просвітницьких організацій можна виділити наступні: по-перше, реформи 60–80-х рр. XIX ст. зруйнували державну монополію на громадське життя; по-друге, прискорений процес урбанізації та індустріалізації; по-третє, зростання інтересу до російської національної культури [1, с. 81].

Основним завданням культурно-просвітницьких товариств було поширення не державної освіти серед народу. Оскільки держава повною мірою впоратись з цим завданням не могла, тому це завдання лягало на плечі земств. Варто зазначити, що земська система поширювалася лише в Європейській частині Росії, тому на сході країни і в Сибіру цю проблему почала вирішувати місцева інтелігенція.

Культурно-просвітницькі товариства ставали тими центрами, навколо яких оберталося культурне та суспільне життя міст. Створення такого роду позашкільної освіти свідчить також про значний стрибок в соціокультурному розвитку дореволюційної Росії.

Список використаних джерел:

1. Бредли Дж. Общественные организации и развитие гражданского общества в дореволюционной России / Дж. Бредли // *Общественные науки и современность*. – 1994. – № 5. – С. 81.
2. Клопыжников С.В. Культурно-просветительская деятельность социальноориентированных обществ в России конца XIX – начале XX века / С.В. Клопыжников // *Аналитика культурологии*. – 2006. – № 1. – С. 48.
3. Московский листок. 15(2) марта 1901. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://starosti.ru/archive.php?m=3&y=1901>.
4. Попов Д.И. Культурно-просветительные общества в Сибири в конце XIX – начале XX вв.: дис... д-ра ист. наук: 07.00.02 / Попов Дмитрий Иванович. – Омск, 2006. – 547 с.

Царенко Д.Р.

учениця 11 класу

Херсонської ЗОШ № 4

ДОСВІД ЛЕГАЛІЗОВАНОЇ ПРОСТИТУЦІЇ В УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Жіноча проституція на початку XX століття в Україні мала свої особливості. Незважаючи на єдину законодавчу базу Російської імперії поширену на всю державну територія, проституція в Україні набула рис відвертої торгівлі людьми середньовічного епохи. Про рівень організованої злочинності в цій криміногенній сфері було відомо навіть в Петербурзі.

Хоча треба зауважити, що влада не приймала радикальних дій відносно легалізованої проституції, а нелегальну часто покривали на місцях місцевий поліційно-жандармський апарат. Стосовно легалізованої проституції, то як відома вона з'явилася в Російській імперії в 1843 році. Цього року державною владою було видано низку циркулярів з метою взяти проституцію під контроль. Були дозволені будинки втіхи – «казармы для здоровых публичных женщин». Здійснювалися спроби регламентувати вік «продажних» жінок. Правилами для осіб, які утримували публічні будинки, від 29 травня 1844 р., заборонялося приймати в них жінок молодших за 16 років. На місцях ці вимоги часто ігнорувалися. Приміром, станом на 1869 р. в Одесі було 76 будинків розпусти, кількість підлеглих лікарняно-поліцейському нагляду проституток складала 1008, з них: молодше 14 років – 89; молодше 20 років – 400 [1, с. 52].

Жінки-повії штучно закріплювалися за своїм станом та мали звикнути до кабальної долі. У них відбирався паспорт, замість нього вони отримували тимчасове посвідчення особи – «жовтий квиток». Таким жінкам заборонялося займатися іншою справою, окрім проституції. Тобто жінок прикріпляли до цього заняття на державному рівні [2, с. 1].

Нагляд за такою діяльністю здійснював Лікарняно-поліційний комітет. Спеціально призначений на таку посаду поліцейський, окрім інших справ (нагляд за санітарним станом базару, смітєвих пунктів, цвинтаря тощо) мав разом з лікарями контролювати статеве здоров'я повій та збирати з них гроші в державну скарбницю [3, арк. 15].

Вербування молодих дівчат до занять проституцією відбувалося постійно. Часто до цього були причетні самі жінки. Які невимушено знайомилися з молодими дівчатами та діяли по визначеній схемі – прогулянка, ресторан, спиртні напої, знайомство з чоловіками, приватні зустрічі в готелі, тощо. Так в 1909 році, намагалися завербувати 14-річну Марію Грюнберг, яку мати шукала декілька днів, а знайшов сусід Іван Гзовський в компанії 33-річної жінки Євдокії Ободовської та італійських моряків. Дівчина була повністю готова відправитися з ними до «Італії». Турботливий сусід викликав поліцію та всіх затримали до з'ясування обставин [4, арк. 5].

В 1905 році священник Петро Рудольф, який мешкав в єгипетській Александрії, писав до О. Сабурова в Петербург про те, що в Єгипті постійно торгували жінками виключно руські купці з Одеси, які завжди приїздили з фальсифікованими документами. Лист був перехоплений царською охранкою. Про його зміст Начальник одеського жандармського управління повідомляв прокурору Одеського окружного суду [5, арк. 13].

Крім цього священник вказував що це був не перший його лист в Росію стосовно цього питання. Раніше від писав міністру Победоносцеву в Петербург та до Святішого Синоду. В листі також відзначалося, що найбільш згубними в цьому питанні були міста Александрія та Порт-Саїд, та те, що цими справами часто займалися молоді люди, щоб ухилитися від військової служби в Російській імперії. Єгипетська влада нічого з цим не робила, бо її компетенція розповсюджувалася лише на єгиптян, а російський консул в Александрії був також обмежений в своїх повноваженнях [5, арк. 14].

Важливо відмітити, що в домах розпусти часто перебував криміногенний контингент населення, тому встановлювались телефонні апарати з прямим та єдиним зв'язком з поліцією. В 1904 році в Миколаєві були встановлені телефони в усіх будинках «терпимості» за державний кошт, про що було донесено миколаївському поліцмейстеру [6, арк. 1].

Однак цього було недостатньо для повного контролю владою за життям повій. Існувало достатньо багато нелегальних притонів, в яких повії приховували свої заробітки та допомагали сховатися від влади різного роду злочинцям [7, арк. 36].

В самій Одесі функціонували нелегальні місця розпусти. Про їх існування відомо з донесень поліційних агентів до поліцмейстера. Так, всі місцеві мешканці знали, що в Одесі на Польському спуску в будинку № 6, в підвалі де працював пивний трактир Єні, можна було замовити собі в додачу до пива й дівчину [8, арк. 5].

За справу дослідження цього питання на початку ХХ століття взялися лікарі, педагоги, юристи, соціологи та психіатри. Були проведені різні соціологічні дослідження серед молоді на сексуальну тематику [9, с. 176].

Лікарська спільнота ім. М. І. Пирогова ініціювала опитування серед студентської молоді на полове тематику в декількох університетах, та в різні роки: Харків (1902), Москва (1903), Юр'єв (1904), Томск (1907). У висновках до опитування йшлося, що лікарі знайшли шлях до зниження аморальної поведінки серед молоді та підвищення поваги до повій, та жінок взагалі – це революція, народний бунт. Саме під час масових соціальних заворушень на політичному ґрунті молодь привчилася співпрацювати з повіями та жінками, які поділяли їх соціалістичні погляди [9, с. 177].

З іншого боку, Голова київського відділу Руського зібрання Б. М. Юзефович, в 1907 році закликав уряд Російської імперії створити в Вузах спеціальну поліцію для студентів, бо нібито університети перетворилися на склади зброї та порнографічної літератури [10, с. 68].

Тобто висновки неоднозначні. Хоча напрямок сексуальної енергії молоді в революційні 1905–1907 роки, відомо куди подівся для дослідника цього питання і без професійних опитувань лікарів. Відомо як в ці роки гвалтувалися натовпом неповнолітні дівчата, відкрито, відверто, в усіх на очах, на вулицях і в домах, особливо в великих містах з єврейським населенням. Крім того ці згвалтування супроводжувалися різними звірствами на сексуальному ґрунті: жінкам відрізали соски, або повністю грудь, розрізали животи та набивали в них сміття, у вагітних виривали заживо плід [11, с. 63].

Проблема проституції актуальна й в часи незалежної України. У сучасному українському політикумі точиться жвава дискусія щодо доцільності легалізації проституції. У травні 2015 р. народний депутат М. Гаврилюк актуалізував питання, запропонувавши зробити «так, як в Європі». Перший заступник голови Національної поліції В. Троян також підтримав ініціативу, на його думку, з проституцією «неможливо боротися». Серед прибічників ідеї опинився і тодішній голова фракції БПП, а нині генпрокурор Ю. Луценко. Такі погляди були документально оформлені, коли 18 вересня 2015 року народний депутат

А. Немировський зареєстрував у Верховній Раді законопроект № 3139 «Про регулювання проституції та діяльності секс-закладів», але вже за місяць, зваживши на реакцію громадськості, його відкликав. Тим не менш, тема не дає спокою політикам. Впливовий народний депутат від БПП С. Лещенко в інтерв'ю виданню «Reed» закликав використовувати легалізовану проституцію як туристичну принаду в Україні [12, с. 148].

Таким чином можна констатувати що одна з найдавніших моральних проблем в історії людства в Україні не вирішена й досі. Важливо відмітити, що спроби для вирішення вже були неодноразово, а це питання час від часу з'являється як жвава дискусія в ЗМІ. Незважаючи на це, дуже рідко з вуст народних депутатів, журналістів чи представників громадськості можна почути про те, що досвід легалізованої проституції нам відомий, а його результат, внаслідок державної байдужості на початку ХХ століття до жіночого питання, не дуже оптимістичний. Не можна легалізувати проституцію без певного рівня гендерної рівності в суспільстві. Це є неможливо реалізувати в авторитарних, корумпованих, чи традиційних державах. Крім цього потрібно виховувати в суспільстві певний рівень моралі, заснований не лише на патріархальних чи духовних цінностях, а на досвіді світового гуманізму.

Список використаних джерел:

1. Моїсєєва Т. Лікарняно-поліцейний контроль над проституцією та венеричними захворюваннями на теренах Російської імперії (Кінець ХІХ – початок ХХ століття) // Емінак. – 2017. – Т. 1. – № 3. – С. 52-57.
2. Елистратов. А. О прикреплении женщин к проституции / А. Елистратов. – Казань., Типография императорского университета 1903. – 399 с.
3. Державний архів Запорозької області, ф-р. 24. – Оп. 1. – Спр. 360.
4. Державний архів Одеської області, ф-р. 2. – Оп. 4. – Спр. 8850.
5. Центральний державний історичний архів у м.Києві, ф-р. 385. – Оп. 1. – Спр. 1696.
6. Державний архів Миколаївської області, ф-р. 231. – Оп. 1. – Спр. 1896.
7. Державний архів Миколаївської області, ф-р. 231. – Оп. 2. – Спр. 140.
8. Центральний державний історичний архів у м.Києві, ф-р. 335. – Оп. 1. – Спр. 188.
9. Энгельштейн Л. «Половой вопрос» и политический кризис профессиональной интеллигенции после революции 1905 года / Л. Энгельштейн Материалы международного коллоквиума историков [Реформы или революция? Россия 1861–1917], 4-7 июня 1990 г., СПб. – 394 с.
10. Царизм в борьбе с революцией / под. ред. А.К. Дрезена. – М., Государственное социально-экономическое издательство 1936. – 259 с.
11. Жбанков Д. Половая преступность // Современный мир. – 1909. – № 7-8. – С. 54-91.
12. Альков В. Робак И. Проблема проституции на территории Харьковской губернии в ХVІІІ – начале ХХ века.: социальный и медицинский аспекты // Краєзнавство. – 2016. – № 3/4. – С. 147-159.